

TOBOŽNJI PRILOZI U SLOVNÍKU JAZYKA STAROSLOVĚNSKÉHO

Gramatike dijele riječi na promjenjive i nepromjenjive. Kao što je poznato, u promjenjive riječi ubrajaju se imenice, pridjevi, zamjenice, brojevi i glagoli, a u nepromjenjive vrste riječi ubrajaju se veznici, prijedlozi, uzvici i čestice.

U tekstu ću pokušati pokazati, i to pomoću riječi koje su tradicionalno određene kao prilozima, kako nije uvijek jednostavno odrediti je li nešto priloga. Često je priloga imenovano nešto za što ne možemo dokazati da je priloga i zapravo nije opravdano uvrstiti takve riječi u priloga. Kao korpus za analizu poslužiti će mi određena riječi u češkom *Slovníku jazyka staroslověnského*.¹ Taj rječnik sadrži lekseme pronađene u tekstovima koji pripadaju kanonskom, staro(crkveno)slavenskom, ali i nešto kasnijem razdoblju (dakle uključeni su i tekstovi pojedinih redakcija: bugarska, češka, srpska, ruska i hrvatska redakcija), odnosno tekstove od 10. do 16. stoljeća.² Uključeni su liturgijski i neliturgijski tekstovi, pisani glagoljicom i ćirilicom. Leksemi se navode azbučnim nizom, ćiriličnim pismom. Uz svaki leksem navodi se vrsta riječi, sufixi za pojedine oblike (npr. genitivni nastavak i rod za imenice, 2. lice jednine prezenta za glagole i dr.), svi dokumenti u kojima je pojedini leksem pronađen te oblici navedenog leksema koji se nalaze u pojedinim dokumentima (kraćeni oblik ili cjeloviti leksem). Nakon toga dolazi značenje leksema na češkome, ruskome, njemačkome, grčkome i latinskome jeziku te primje-

¹ *Slovník jazyka staroslověnského I–IV – Lexicon linguae palaeoslovencae*, ČSAV, Praha 1958–1997. U daljnjem tekstu ovaj ću izvor navoditi kao *Slovník*.

² Ovdje neću navoditi o kojim je sve tekstovima riječ. Primjeri kojima sam se koristila označeni su kraticama te se u popisu kratica može vidjeti koji su tekstovi poslužili kao izvori za priloga.

ri iz pojedinih tekstova ispisani ćirilicom. U okviru primjera ispisuje se dokument iz kojeg se konkretan primjer navodi te stranica i redak u tom dokumentu. Ako leksem ima više značenja, navode se sva značenja i njihovi primjeri. Na kraju natuknice, ako je to potrebno, upozorava se na sinonimni leksem.

U *Slovníku* postoje leksemi koje autori određuju kao priloge, ali primjeri koje donose uz tu odredbu takvo određenje ne dokazuju. Navedene lekseme trebalo bi označiti kao neku drugu vrstu riječi: veznik, česticu ili broj. Po standardnoj definiciji prilozi su nepromjenjiva vrsta riječi kojom se iskazuju okolnosti u kojima se odvija glagolska radnja. Prilozi imaju svoje modele tvorbe koji su drukčiji nego u drugih vrsta riječi. Značenjski su povezani s drugim riječima.

Činjenicu da su prilozi vrsta riječi naglašava i to da se oni sastoje od jedne riječi, tj. prilogom ne možemo smatrati izraz sastavljen od više riječi, no takvi izrazi mogu označavati priložnu oznaku, a priložna oznaka, kao što je poznato, nije isto što i prilog. U tom smislu treba razgraničiti pojam priloga od pojma priložne oznake. Priložna oznaka je funkcija u rečenici, a prilog je samo jedan od načina kojima se može iskazati priložna oznaka. Nadalje priloge treba razgraničiti od ostalih vrsta riječi. Oni se od pridjeva razlikuju po tome što pridjev odgovara na pitanje *kakvo je što*, a prilog na pitanja: *kako* (način), *kada, otkada, dokada* (vrijeme), *gdje, odakle, dokle, kuda* (mjesto), *kamo* (smjer), *koliko* (količina). Kad je o načinskim priložima riječ, isti oblik može biti i pridjev i prilog, ovisno o tome na koje pitanje odgovara (npr. *Dobro dijete dobro uči.*). Oblici *kada, kamo, kuda, gdje, kako* i *koliko* su prilozi kojima se postavlja pitanje, a na koje se odgovara prilogom. Ako na postavljena pitanja ne možemo odgovoriti jednom riječju, bez dodatka koji bi pojasnili značenje odgovora, više ne govorimo o priložima. U tom smislu veliki nered vlada u gramatikama pri razgraničavanju priloga od ostalih vrsta riječi.³ U priloge

³ Milka Ivić, »O srpskohrvatskim rečeničnim priložima«, »Južnoslovenski filolog«, br. 36, Institut za srpskohrvatski jezik, Beograd 1978, str. 8. Marko

gramatičari ubrajaju i brojeve koji ukazuju na redosljed.⁴ U literaturi se spominje i pojam *rečenični prilog*,⁵ a pod tim se pojmom podrazumijeva prilog koji se odnosi na čitav kontekst. Međutim tu nije riječ o prilogu, već o veznom sredstvu koje ne iskazuje okolnost odvijanja glagolske radnje. Pod okolnostima se podrazumijeva da prilozi iskazuju vrijeme, mjesto, način, količinu *vezanu uz glagolsku radnju*. To je moje osnovno polazište, a ono se temelji na stavovima Josipa Silića, po kojima je »prilog prilog samo onda kad označuje radnju (proces), tj. kad se nalazi uz glagol«.⁶

Dakle da bismo riječ odredili kao prilog ona mora odgovarati na priloška pitanja: *kada, kamo, gdje, koliko i kako*. Pritom treba napomenuti da ti leksemi nisu i sami prilozi – osim ako nisu u funkciji pitanja. Ako se iz primjera, ili iz više njih, ne vidi odgovor na jedno od tih pitanja, leksem ne ubrajam u priloge kao vrstu riječi.

Soljačić smatra da »ima priloga koji ne znače ni mjesto, ni vrijeme ni način: *eno, eto, pogotovu, tobože, čak*« (Marko Soljačić, *Repetitorij hrvatskosrpske gramatike i pravopisa*, Orbis, Beograd 1938, str. 26). Julije Benešić među vremenske priloge ubraja i: *međutim, opet...* (Julije Benešić, *Gramatyka języka chorwackiego czyli serbskiego*, Instytut Wydawniczy »Biblioteka Polska«, Warszawa 1937, str. 182). U *Gramatici hrvatskoga ili srpskoga jezika* tvrdi se: »Ima priloga koji ne odgovaraju na ta pitanja i nemaju nijedno od rečena četiri značenja (mjesto, vrijeme, način, uzrok). Takvi su prilozi: *bar, baš, čak, evo, eno, eto, gotovo, jedva, još, možda, samo, također, tobože, već i drugi*« (Ivan Brabec – Maće Hraste – Sreten Živković, *Gramatika hrvatskoga ili srpskoga jezika*, Školska knjiga, Zagreb 1954, str. 143). U ovoj radnji takvi leksemi smatraju se konektorima, česticama i o njima neće biti riječi.

⁴ Eugenija Barić i dr., *Priručna gramatika hrvatskoga književnog jezika*, Školska knjiga, Zagreb 1979, str. 141: »Od realnih brojeva nastaju: prvo, drugo, treće itd.«

⁵ Dragutin Raguž, *Praktična hrvatska gramatika*, Medicinska naklada, Zagreb 1997, str. 271.

⁶ Josip Silić, »Suznačne (sinsemantične) i samoznačne (autosemantične) riječi«, *Žbornik Zagrebačke slavističke škole*, FF press, Zagreb 2004, str. 15.

TOBOŽNJI PRILOZI

Tobožnji prilozī vremena

Ovdje su navedeni leksemi koji su u *Slovníku* označeni kao prilozī vremena, a zapravo su veznici, intenzifikatori, pridjevi, brojevi.

Veznici koji su uvršteni u priloge

jegda (kada)

...прідѣтъ же дѣніе. *jegda* отыметъ сѣ отъ нѣхъ женихъ
(Mk 2,20 Zogr Mar)

vъnjegda (kada)

Ovaj se leksem u rječniku navodi kao relativan prilog, a s obzirom na značenje *kada* uvrstila sam ga u »priloge« vremena. Primjer koji se navodi kao dokaz da je riječ o prilogu to ne potvrđuje:

...въ дни *vъnjegda* сѣ rodi blaženyi мо́ченикъ поликарпъ
(Supr 124, 22)

otъneli, onъneliže, otъneljēže (otkada):

Koliko lētъ estъ *otъ neliže* se bys(тъ) emu (Mk 9,21 Zogr As Sav Ostr, *odъneliže* Mar)⁷

dъlje (dulje)

ne *dъle* d(u)ša naša въ невѣгъствѣ пребыла by (Bes 25, 163aß 14)

⁷ *Biblija* na mjestu tog leksema navodi veznik *da*: »Tada mu upita oca: Koliko ima vremena *da* mu se ovo događa?« (*Biblija*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1983, str. 973.)

inače (još)

viděvši... svojego (syna) *inače* dyhajōšta (Supr 96,2)

otnōdъ/otnōjdê

(*zauvijek*): i hribetъ ihъ *otnōdъ sълjeci* (Ps 68, 24 Sin Pog Bon Lob Par)⁸

(*sasvim, uopće*): i ne mogošti *vъskloniti sę otnōdъ* (Lk 13, 11 Zogr Mar As Sav, *otinōdъ* Ostr); jegdaže izg(lago)-lana budutъ *otnjudê uže ne sutъ* (Bes 1,4bβ)

Isto se značenje navodi i za leksem *otnōdêže/otnōjdêže* te se navodi da je riječ o prilogu.

jače

днь jače днь na vysotъ rastetъ (Supr 548, 10).

Ovdje možemo govoriti samo o sintagmatskom izrazu u značenju *dan za danom*, a ne o prilogu.

jedinako (još)

jako že *edinako* sōče grěšnikomъ namъ. h(ristos)ъ za ny umrêтъ (R 5,8 Ochr)

jedinače (još)

edinače že emu gl(agoljō)čju. se oblakъ svêtelъ osiê je (Mt 17,5 As)

jedinova (najednom)

tira že reče idemъ na gospožju. da *odinova* odolēši brata svoego i m(a)t(e)гъ svoju (VencVost 58b 23)

⁸ *Biblija*: »Nek im bokovi *zasvagda* oslabe!« (Isto, str. 521)

Sporni ostaju »prilozi« *paky* (*opet*; sporan je u vremenskom značenju, u mjesnom ima značenje *nazad*), *potomъ* (*potom*), *juže, ješte* (*već*). Oni se u gramatikama smatraju priložima. Međutim na pitanje *kada* nemaju adekvatan odgovor, tj. oni daju odgovor na identično postavljena pitanja, odnosno na pitanja koja glase kao i oni, a ne na pitanje *kada* (Je li se to *opet/već* dogodilo?). Držim da su ti oblici čestice.

paky (*opet, pak*)

nynê iskahō tebe kameniemъ pobiti ijudi. i *paky* li ideši tamo (Iv 11,8 Zogr Mar As Sav Ostr)

*potomъ*⁹ (*potom, zatim*)

po tomъ g(lago)la tomê (Iv 20, 27 Mar Ostr)

tače (*potom, zatim*)

tače paky na utrija... sta prêdъ nimъ (Supr 192,6)

uže (*već*)

g(ospod)i *juže* smrêditъ. četvrêdъnevъnъ bo estъ (Iv 11,39 Zogr Mar As Nik, *uže* Ostr)

jaže (*već*)

my jesmъ. bratije. ježe na h(risto)vê bracê vъzležimъ. iže vêru *jaže* vъ c(ъ)rk(ъ)vi imamъ (Bes 38, 297aß 17)

⁹ Upozorimo ovdje na problem nemogućnosti da se u tekstovima oslonimo na kategoriju »spojenog pisanja«, odnosno smatram da oblici *po tomъ* i *potomъ* imaju isto značenje veznika.

jeće (već)

d(u)ha s(ve)taago isprĕnitъ se *ešti* i-črĕva matere svojej
(Lk 1,15 Mar As)

Intenzifikatori koji su uvršteni u priloge¹⁰

mala (umalo)

mala ne *sĕkonĕčasjĕ* mene na zemli (Ps 118,87 Sin Pog
Bon Lob Par)

mala ne (umalo)

mala ne prolišjĕ sjĕ stipy mojĕ (Ps 72,2 Sin Pog Bon Lob
Par)

Pridjevi koji su uvršteni u priloge

U *Slovníku* se leksem *malo* navodi kao prilog mjere i prilog vremena. Nema konteksta u kojem bi ovo bio prilog vremena ili mjere (količine). Možemo govoriti samo o *skamenjenom pridjevu* koji pobliže označava vrijeme (*malo vremena*¹¹):

¹⁰ Leksem pojačava vrijeme u kojem se radnja dogodila, ali ne odgovara izravno na pitanje *kada se radnja dogodila*.

¹¹ Odnosi se na imenicu, nema odnos prema glagolu, u ostalim se padežima ne mijenja. Međutim kada bismo uz neizrečenu imenicu *vrijeme* stavili drugi leksem, npr. *dobar*, vidjeli bismo da je on promjenjiv u ostalim padežima, čime se dokazuje da je i leksem *malo* pridjev, a ne prilog. Pojam *skamenjenog pridjeva* možda bismo najbolje mogli objasniti u sintagmi *mного ljudi*. Naime jezikoslovci u priloge uvrštavaju i lekseme kojima se označuje neodređena količina nečega, i to prije svega količina onoga što označava imensku riječ (*mного, puno, malo ljudi...*), i nazivaju ih kvantifikatorima. Vidi u: Ivo Pranjković, »Suznačne riječi i njihove vrste«, *Zbornik Zagrebačke slavističke škole*, FF press, Zagreb 2005, str. 22. Držim da bi navedene lekseme trebalo tretirati kao *pridjeve*, i to *skamenjene pridjeve* (preuzet je oblik srednjega roda, kao neutralnog) koji imaju funkciju atributa. Imenica uz njih uvijek je u genitivu (*s mnogo ljudi*). Tome možemo suprotstaviti

malo (malo)

čedьca ešte *malo* съ vami esmь (Iv 13,33 Zogr Mar As Ostr)

Brojevi koji su uvršteni u priloge

prъvo (prvo)

oběma že na 12 apostoloma imena sutь si: *prъvo* simonъ... i an(dr)ei [...] *iъkouъ* (Mt 10,2 Nik, *prъvy* Zogr Mar)

Upotreba oblika *prъvy* ukazuje da je zaista riječ o rednom broju,¹² a osim toga vidljivo je da se *prъvo* odnosi na imenicu koja označava *ime*.

naprъvoje (najprije)

Ovo *naprъvoje vrême* (Supr 408,2)

Iz ove sintagme može se zaključiti samo da je riječ o atributu (*prvo vrijeme*).

toprъvo (prvo)

Za razliku od leksema *prъvo* koji označava redni broj, leksem *toprъvo* jest priloga sa značenjem *prvo, najprije*:

brada že jemu aky *toprъvo* bradêjoštu *svtêaše se* (Supr 142,8)

stvarni instrumentalni oblik (*s mnogim ljudima*) te tako dokazati da su leksemi tipa *mного* pridjevi. Dakle takvi su leksemi priloga samo kad dolaze uz glagol, tj. samo ako iskazuju okolnost u kojoj se odvija glagolska radnja (On *mного* uči.).

¹² *Biblija*: »Ovo su imena dvanaest apostola: *prvi* Šimun... i Andrija, Jakov...« (*Biblija*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1983, str. 944.)

Imenica koja je uvrštena u prilog

pladъne (podne)

mol(itva) nad(ъ) tręsomom(ъ). *pladъne* (Euch 50b 3)

Tobožnji priloz i smjera

Leksemi *jamože* i *jamože koliždo* su veznici jer ne odgovaraju na pitanje *kamo*. Ne možemo reći ni da je riječ o prilozi kojima se izražava neodređenost, već možemo govoriti o njima kao o veznicima koji povezuju dva rečenična iskaza.

jamože (kamo)

êmože azъ idъ vy ne možete priti (Iv 13,33 Zogr Mar As Sav Ostr)

jamože koliždo (kamo god)

idъ po tebê, *êmože koliždo* ideši (Mt 8,19 Zogr Mar As)

Tobožnji priloz i mjesta

Ovdje se navode leksemi koji su u *Slovníku* označeni kao priloz i mjesta, a zapravo su veznici i prijedlozi.

Veznici koji su uvršteni u priloge

Leksemi *kъdu*, *jъduže/jъdêže* *ođu/jođu/jođê/jođuže/jođêže*, *ideže/idêže* nemaju upitno značenje te govorimo o veznicima.

kodu (kuda)

ne obrêťše *kodu* vъnesti i . naroda radi (Lk 5,19 Zogr As Sav Ostr, *kodō* Mar, *kudê* Nik)

joduže/jodêže/odu/jodu/jodê/joduže/jodêže

(*odakle*): vъzide vъ vysprъni i(erusali)mъ. *joduže* ne razloči se (Supr 452, 12sq)

(*gdje*): žestokъ esi č(lovê)kъ. žьna ideže nêsi sêlъ. i sъbiraje *joduže* ne rastočivъ (Mt 25,24 Zogr Mar As Sav, *uduže* Ostr 85aa 9, *jodōže* Ostr 150aa 17)

Jedini primjer u kojem bi *odu* mogao biti prilog naveden je u *Traktatu Crnorisca Hrabra* (kako moŹetъ se pisati dobrê grъčъskymi pismeny... širota, ili jađъ. ili *odu* [...] i inaa po/do/b-naa simъ; Chrabar 2,5), gdje je *odu* jedna od nabrojenih riječi, a upotrijebljena je izvan svoga stvarnog konteksta.

ideže/idêže (gdje)

vidita mêsto. *ideže* leŹa h(ristos)ъ (Mt 28,6 Zogr Mar As Sav Ostr)

ToboŹnji prilozni načina

Ovdje se navode leksemi koji se u *Slovníku* navode kao prilozni načina, a zapravo je riječ o zamjenicama, frazeološkim iskazima, intenzifikatorima i pridjevima.

Zamjenica koja je uvrštena u prilog

jakoŹe (kako)

Navodi se kao upitni prilog, međutim za to nema primjera. Postoji primjer samo za zamjenicu:

jakože béaše dělo. po v̄semu s̄kaza jemu (Supr 517, 14)

Frazeološki iskaz

v̄zmožn̄b̄ – riječ je o frazi sa značenjem *moguće je*, a ne o prilogu koji odgovara na pitanje *kako*:

...o(т̄)če moi. ašte *v̄zmožn̄b̄no est̄b̄.* da mimo idet̄b̄ ot̄b̄ mene čaša si (Mt 26,39 Zogr Mar As Sav Ostr)

Intenzifikator koji je uvršten u prilog

ljutê (ljutito)

Leksem *ljutê* nije prilog, vezan je uz pridjev, i možemo ga smatrati pojačivačem značenja samog pridjeva:

g(ospod)i. otrok̄b̄ moi ležit̄b̄ v̄b̄ domu *oslablen̄b̄ ljutê êko* stražde (Mt 8,6 Zogr Mar As Sav Ostr)

Prilog bez primjera

Leksem *rêsnê* navodi se kao prilog, ali nema nijednog primjera s tim oblikom leksema, već se navodi primjer sa sintagmom *v̄ rêsnotu (istinito, pravo)*.

Tobožnji prilozni količine

U primjerima koji slijede možemo govoriti o veznicima, pridjevima, česticama.

Veznici koji su uvršteni u priloge

Leksemi *koliž̄b̄dy, jeliko, kol̄b̄, koliko* su veznici, a ne prilozni – jer nemaju upitnu, već vezničku funkciju:

koližьdy (koliko)

egože bo *koližьdy* ustrašaetъ kaznъ iskazno pišučago, *toliko* že udobrečet svętago vyšnee dostojanije (VencNik)

jeliko (koliko)

a učenicu vъzležęšteimъ. takožde i otъ rybu. *eliko* hotěahę (Iv 6,11 Zogr Mar As Ostr)

kolъ (koliko, kako)

vidiši li *kolъ* čęsto se pominajetъ (Supr 375,6)

Prilog je kad se veže uz sufiks *kraty*:

kolъ kraty vъshotěhъ sъbъrati čęda tvoě (Mt 23,37 Mar As Zogr)

Njime se tada izražava neodređenost, bezbrojnost.

Leksem *koliko* navodi se kao upitni prilog, što je točno, ali navodi se i kao prilog i kao zamjenica u istim primjerima. Budući da je ovaj leksem prilog samo kad je u funkciji pitanja, u ostalim je slučajevima riječ o skamenjenom pridjevu (zamjenici) ili vezniku, ovisno o ulozi koju ima u rečenici.

koliko (koliko)

skamenjeni pridjev: *koliko lětъ* estъ otъ neliže se bys(тъ) emu (Mk 9,21 Zogr Mar As Sav Ostr)

veznik: ne slyšiši li *koliko* na tę sъvędětelъstvujotъ (Mt 27,13 Zogr Mar As Sav Ostr)

Čestice koje su uvrštene u priloge

Leksemi *kolьmi*, *tъkъmo/tъčiję*, *jediny*, *naivęče* navode se kao prilozu, ali riječ je o česticama.

kolьmi (to više)

ašte ubo svêťъ iže vь tebê. tьma estь. tê tьma kolьmi¹³
(Mt 6,23 Zogr Mar As Sav Ostr)

tьkьto/tьčijь (samo)

...ne prêďъ očima tьkьto rabotajuče jako čl(o)v(ê)ko-
ugodьnici, nъ jako rabi h(ristoso)vi (Ef 6,6 Christ Šiš,
tьčijь Slepč)

jediny (samo)

...jako bo tьgda jediny ang(e)li sut(ь). jegdaža kamo
budut(ь) posylajemi (Bes 34)

Leksem *naivêče* navodi se kao prilog:

1. količine (*najviše*): отъ nihъ же *naivêšte* отъ elispoitьskiyhъ
(Supr 201,21)
2. načina (*većinom*): *naivêšte* že prêďъ sьpьmь molytvь tvor-
jaše (Supr 274,27)

Ni za jedan od tih dvaju određenja nema adekvatnog primjera. U prvom primjeru nedostaje glagol i nije moguće utvrditi veže li se leksem uz dotični glagol ili uz pridjev *elispoitьskiyhъ*, a u drugom primjeru možemo govoriti o čestici koja se odnosi na čitav iskaz, a ne samo na glagol.

Zamjenice koje su uvrštene u priloge

Leksemi *jelьjelь kraty, jelikratъ, jelišьdy, jelьma* i *jeliko, čьto, jelьže, nêkoliko* navode se kao prilozima sa značenjem *koliko*, ali nigdje ne dolaze u pitanju pa možemo govoriti o zamjenicama.

¹³ *Biblija* (Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1983, str. 941): »Postane li tamom svjetlost koja je u tebi, *kolika* li će biti *tama*?« Dakle riječ je o zamjeničkom pridjevu.

jelъkraty (koliko puta)

se tvorite *elъkraty* aĉe piete vъ moe vъspominanie (1 Kor 11,25 Slepĉ)

jelikratъ/jelišdy (koliko puta)

elikratъ aĉe êste hlêbosъ. i ĉaše [si]się piete (1 Kor 11,26 Mak, *elišdy* Slepĉ)

jelъta (koliko puta)

jelъta ubo sъtvoriste jednomu otъ braię seę moę hudę. to mъnê sъtvoriste (Mt 25,40 – Supr 123,24)

jeliko (koliko)

a uĉenici vъzležęšteimъ. takožde i otъ rybu. *eliko* hotêahę (Iv 6,11 Zogr Mar As)

jelъže (svi koji)

Leksem *jelъže* ima znaĉenje *svi koji* i nije prilog – kako to navodi *Slovník* – već zamjenica:

i *jelъže* mnozi h(ristoso)voju krovъju iskupleni jesmъ... (Bes 31, 213ba 4)

nêkoliko (nekoliko):

Leksem *nêkoliko* navodi se kao prilog, ali ni u jednom primjeru ne dolazi uz glagol pa ga možemo smatrati *skamenjenom zamjenicom* – atributom:

nêkoliko lêtъ (VencNik 3,9sq)

Pridjevi i brojevi koji su uvršteni u priloge

skodo (oskudno)

Leksem *skodo* navodi se kao prilog, ali riječ je o leksemu koji je vezan uz imenicu *voda* u genitivu te ovdje govorimo o skamenjenom pridjevu:

skodo bêaše vody (Supr 549,10)

dvašdy/dvoišdi/dvošdy (dva put)

Navodi se da je riječ o prilogu, međutim nijedan navedeni primjer nema uz sebe glagol, što upućuje na dvije činjenice:

1. da autori rječnika nisu prilog nužno dovodili u vezu s glagolom,
2. da uz leksem nije stajao glagol – pa tada ne možemo govoriti o prilogu.

U svakom slučaju, zbog nepostojanja glagola vezanog uz prilog, ove lekseme ne navodim kao priloge količine, o njima bismo mogli govoriti kao o brojevima:

dvašdy kojegoždo lêt(a) (NomUsł 47a 24, *dvašdy* Jas 32b 20)

Za razliku od leksema *dvašdy*, ima primjera za leksem *sedmišdi* (*sedam puta*) pa je on uvršten među priloge količine:

ašte *sedmoricejō sgrêšitō vō tē. i sedmoricejō obratitō sē kō tebê. g(lago)lę kajō sē* (Lk 17,4 Zogr Mar *sed'mišdi* Ostr)

Leksemi koji su označeni kao pridjevi, a zapravo su prilozima

Leksemi *unje*, *sulje*, *zvlē* navode se kao pridjevi premda je riječ o prilozima.

unje (bolje)

unêje jestъ komu: *unêe estъ* ne ženiti sę (Mt 19,10 Mar
As Nik, *unje jestъ* Ostr)

sulje (bolje)

ože ašte ti pokažo nynja. ne *sule* ti *jestъ* (Supr 394,11)

zblê (zlo)

ašte *zblê g(lago)lahъ svêdêtelъstvui o zblê* (Iv 18,23 Zogr
As Sav Ostr)

* * *

Iz ovog popisa leksema vidljivo je da nije uvijek jednostavno sa sigurnošću tvrditi kojoj vrsti riječi pripada pojedini leksem. To ovisi o njegovu vezivanju uz glagol ili neku drugu vrstu riječi te o mogućnosti samog leksema da jednom riječju odgovori na postavljeno priložno pitanje i tako označi okolnost u kojoj se odvija glagolska radnja.